

BØRNE- OG
UNDERVISNINGSMINISTERIET

Styrket kostskoletilbud for anbragte elever og børn og unge i udsatte positioner

Indhold

Baggrund	4
Arbejdsgruppens anbefalinger	7
Anbefaling 1. Målgruppen for anbringelser på frie kostskoler afgrænses	8
Anbefaling 2. Kostskoler, som optager anbragte elever eller en større gruppe af børn og unge i udsatte positioner, skal have en klar pædagogisk og faglig profil	10
Anbefaling 3. Matchet mellem børn og unges særlige behov og de frie kostskolers kompetencer skal styrkes	12
Anbefaling 4. Fagligheder og kompetencer hos bestyrelse og skoleledelse ift. anbragte elever og børn og unge i udsatte positioner skal styrkes	13
Anbefaling 5. Grundlaget for visitationen skal tage udgangspunkt i barnet eller den unges udviklingspotentiale	15
Anbefaling 6. Løbende koordinationen og dialog mellem tilsynsmyndighederne	17
Anbefaling 7. Elevinddragelse i forbindelse med STUK's tilsyn på frie kostskoler skal styrkes	19
Bilag 1. Arbejdsgruppens kommissorium	21
Bilag 2. Lovgivningsmæssige rammer for tilsyn med kostskolerne på det frie område	25

Bedre match mellem elevers behov og tilbud på fri- og privatskoler med kostafdeling, efterskoler og frie fagskoler med anbragte og udsatte børn og unge

Baggrund

Den 16. marts 2022 indgik den daværende regering (Socialdemokratiet), Venstre, Socialistisk Folkeparti, Radikale Venstre, Enhedslisten, Det Konservative Folkeparti, Dansk Folkeparti, Liberal Alliance, Frie Grønne, Alternativet og Kristendemokraterne en politisk aftale om at styrke undervisningen for anbragte og udsatte børn og unge (Børnene Først på undervisningsområdet).

Af aftalen fremgår det, at "Alle børn og unge har ret til et relevant undervisningstilbud af høj kvalitet, uanset deres udfordringer og livssituation, og alle børn og unge skal have mulighed for at klare sig så godt som muligt og have mulighed for at forme deres eget liv. Det er særligt vigtigt, at gruppen af anbragte og udsatte børn og unge får en god skolegang og gennemfører en ungdomsuddannelse."

Aftalens initiativ 8 retter sig mod fri- og privatskoler med kostafdeling, efterskoler og frie fagskoler, *fremadrettet frie kostskoler*, med anbragte og udsatte børn og unge. Heraf fremgår det, at disse skoletilbud skal have de rette forudsætninger for at imødekomme de anbragte og udsatte børn og unges undervisningsmæssige og socialfaglige behov.

Som en del af aftalens initiativ 8 blev der nedsat en arbejdsgruppe, der skal bidrage med anbefalinger til styrkelsen af kvaliteten på de frie kostskoler, som er godkendte som anbringelsessteder, eller som optager en større gruppe af børn og unge i udsatte positioner.

Afdækningen i 2020 af de kritisable forhold på Havregården Kostskole fik stor opmærksomhed. Kritikken gik blandt andet på overgreb og vold blandt eleverne, for sen reaktion fra tilsynene og manglende koordination og samarbejde om tilsynet med skolen på tværs af relevante myndigheder. I "Aftale om styrket undervisning for anbragte og udsatte børn og unge fra marts 2022" blev der besluttet forskellige initiativer til at imødegå lignende udfordringer. Det blev således besluttet, at samtlige frie kostskoler, der ønsker at have pladser til anbringelse af børn og unge, skal omfattes af socialtilsynets godkendelse og driftsorienterede tilsyn. Endvidere blev det også besluttet, at socialtilsynets tilsyn med den enkelte skole som anbringelsessted udvides til også at omfatte ledelsen fsva. den socialfaglige del.

På den baggrund er det hensigten, at arbejdsgruppen skal komme med anbefalinger, som forebygger, at en lignende situation som den, der opstod på Havregården Kostskole, kan finde sted igen. Anbefalingerne udfoldes i nærværende afrapportering.

Børnene Først-aftalen er udmøntet i lov om behandlings- og specialundervisningstilbud til børn og unge samt følgeloven hertil.¹ Med følgeloven udmøntes den del af aftalen, der vedrører *godkendelse* af frie kostskoler. Lovændringen indebærer, at alle frie kostskoler (efterskoler, frie fagskoler og fri- og privatskoler med kostafdeling) med pladser til anbringelse af børn og unge omfattes af socialtilsynsloven og dermed socialtilsynets godkendelse og driftsorienterede tilsyn.

Arbejdsgruppen

Af kommissoriet fremgår, at arbejdsgruppen skal bestå af følgende:

- 2 repræsentanter fra skoleorganisationer. De har peget på:
 - Karsten Suhr fra Danmarks Private Skoler
 - Sine Eggert fra Efterskoleforeningen
- 2 repræsentanter fra børne- og ungeorganisationer, hvor mindst én af dem skal være De Anbragtes Vilkår eller TABUKA. De har peget på:
 - Marie Mortensøn fra De Anbragtes Vilkår
 - Karen Koefoed fra Lær for Livet
- 1 repræsentant fra socialfaglige organisationer. De har peget på:
 - Verne Pedersen fra Socialpædagogerne
- 1 repræsentant fra handicaporganisationerne. De har peget på:
 - Brian Andersen fra Autismeforeningen
- 1 repræsentant fra frie skolers lærer- og lederforeninger. De har peget på:
 - Monica Lendal Jørgensen fra Frie Skolers Lærerforening
- 1 repræsentant fra KL/BKF. De har peget på:
 - Henning Riistofte fra Børne- og Kulturchef Foreningen

Herudover indgår repræsentanter for Børne- og Undervisningsministeriet (BUVM) og Social-, Bolig- og Ældreministeriet (SBÆM) i arbejdsgruppen.

Arbejdsgruppen har inddraget en bredere referencegruppe med henblik på drøftelse af deres arbejde. I referencegruppen indgår Friskolerne, Frie Fagskoler, Foreningen af Kristne Friskoler, Deutscher Schul- und Sprachverein für Nordschlesweig (DSSV), Lilleskolerne, Frie Skolers Ledere, TABUKA, Børnerådet, Børns Vilkår, Red Barnet og Danske Handicaporganisationer (DH).

Endvidere har arbejdsgruppen inddraget forskere og øvrige videnspersoner i arbejdet.²

Arbejdsgruppen har haft til opgave at se på følgende udfordringer, jf. kommissorium:

- Styring af skolerne
- Støtte i undervisningen af børn og unge
- Model for regulering ud fra andelen af udsatte og anbragte børn og unge
- Specialpædagogiske og socialpædagogiske kompetencer

¹ Lov nr. 1532 af 12. december 2023 om behandlings- og specialundervisningstilbud til børn og unge samt lov nr. 1544 af 12. december 2023 om ændring af lov om folkeskolen, barnets lov, lov om socialtilsyn og forskellige andre love (Styrkelse af undervisningen for anbragte og udsatte børn og unge mv.)

² D. 13/6 2023: Christine Hemme fra VIA University College, d. 16/8 2023: Allan Johansen og Gitte Kühlmann fra Socialtilsyn Syd, d. 22/9 2023: Mariann Kordif, skoleleder for Ringe Kost- og Realskole, d. 28/11 2023: Anne-Marie Storgaard, afdelingsleder, Haderslev Kommune.

Der er også lavet en gennemgang af de lovgivningsmæssige rammer for tilsyn med kostskolerne på det frie område, jf. bilag 2.

Arbejdsgruppen har holdt otte møder i perioden fra maj 2023 til april 2024, hvor et eller to temaer er blevet drøftet på hvert møde. Den har haft fokus på efterskoler, frie fagskoler og fri- og privatskoler med kostafdeling, der modtager anbragte børn og unge, eller som har større grupper af elever i udsatte positioner.

Endvidere har arbejdsgruppen i sit arbejde taget udgangspunkt i den definition af målgruppen, som fremgår af boksen nedenfor.

Arbejdsgruppens forståelse af målgruppen

Anbragte børn og unge

Anbragte børn og unge henviser til børn og unge, som anbringes uden for hjemmet efter §§ 46 eller 47 i barnets lov.

Børn og unge i udsatte positioner

Børn og unge i udsatte positioner er ikke en betegnelse, som fremgår af lovgivningen på socialområdet. I disse anbefalinger dækker betegnelsen "børn og unge i udsatte positioner" over gruppen af børn og unge, som har modtaget en social indsats efter barnets lov (personrettet og/eller familierettat). Det vil sige, at der ikke nødvendigvis er tale om elever, som har behov for specialpædagogisk bistand efter folkeskoleloven. Det samme kan være tilfældet for de børn og unge, hvor skolen fungerer som anbringelsessted.

De frie kostskoler

I tekst og anbefalinger henvises til "de frie kostskoler" som en samlebetegnelse for efterskoler, frie fagskoler samt fri- og privatskoler med kostafdeling. Det handler i denne sammenhæng om frie kostskoler, der har anbragte børn, og skoler med større grupper af børn i udsatte positioner. Arbejdsgruppens anbefalinger retter sig ikke mod frie kostskoler, som optager enkelte eller en mindre del af børn og unge, som har modtaget lettere sociale indsatser.

Arbejdsgruppens anbefalinger

Arbejdsgruppen er nået til enighed om syv anbefalinger. Anbefalingerne har til formål at styrke kvaliteten i undervisningstilbuddet bl.a. gennem et bedre match mellem de pågældende børn og unges behov og potentialer og skolernes tilbud, øget fokus på de rette kompetencer og forbedret elevinddragelse.

Hver anbefaling er beskrevet i en faktaboks efterfulgt af en lidt længere argumentation for anbefalingen samt arbejdsgruppens overvejelser.

Arbejdsgruppens syv anbefalinger oplystes nedenfor, og foldes ud i de videre afsnit:

1. Målgruppen for anbringelser på frie kostskoler afgrænses
2. Kostskoler, som optager anbragte elever eller en større gruppe af børn og unge i udsatte positioner, skal have en klar pædagogisk og faglig profil
3. Matchet mellem børn og unges særlige behov og de frie kostskolers kompetencer skal styrkes
4. Fagligheder og kompetencer hos bestyrelse og skoleledelse ift. anbragte elever og børn og unge i udsatte positioner skal styrkes
5. Grundlaget for visitationen skal tage udgangspunkt i barnet eller den unges udviklingspotentiale
6. Løbende koordinationen og dialog mellem tilsynsmyndighederne
7. Elevinddragelse i forbindelse med STUK's tilsyn på frie kostskoler skal styrkes

Anbefaling 1

Målgruppen for anbringelser på frie kostskoler afgrænses

Det anbefales, at et barn eller en ung kun skal anbringes på en fri kostskole, hvis skolen har de fornødne kompetencer og kan tilbyde den tilstrækkelige støtte til at kunne imødekomme barnet eller den unges behov.

De frie kostskoler kan være et egnet tilbud for børn og unge med behov for anbringelse. Hvorvidt et barn eller en ung kan anbringes på en fri kostskole, skal altid bero på en konkret og individuel vurdering, så det rette match sikres mellem barnet eller den unges behov og ønsker og den enkelte skoles kontekst og kompetencer.

Børn og unge, som anbringes på en fri kostskole, skal som udgangspunkt kunne indgå i skolens dagligdag, herunder undervisningen. Der kan dog være en gruppe af børn og unge, hvor der er behov for en kortere indfasningsperiode, og hvor der skal tages særlige hensyn til, at barnet eller den unge har brug for ekstra støtte til at finde fodfæste i skoletilværelsen. Det betyder også, at børn og unge, der befinder sig i en situation eller har udfordringer i sådant et omfang, at der – også under hensyntagen til den enkeltes forudsætninger – ikke er udsigt til at deltage i skolens undervisning og sociale fællesskab, ikke vil være i målgruppen for de frie kostskoler.

Der skal være fokus på barnets eller den unges forudsætninger og potentialer – og der skal derfor i arbejdet med barnet eller den unge lægges vægt på den løbende *progression* i skolegangen.

Af aftaleteksten fremgår det, at *"Meget behandlingskrævende børn og unge skal ikke kunne anbringes på skolerne."* Formuleringen findes også i kommissoriet til arbejdsgruppen. Med udgangspunkt i dette har arbejdsgruppen diskuteret mulige definitioner og afgrænsninger af, hvilke børn og unge der ikke bør kunne anbringes på frie kostskoler. Det har mundet ud i en anbefaling, hvor fokus ligger på barnet eller den unges potentiale ift. skolens aktiviteter, herunder undervisningen.

En fri kostskole er først og fremmest et undervisningstilbud. Det overordnede mål med en anbringelse på en fri kostskole er derfor i arbejdsgruppens optik, at barnet eller den unge som udgangspunkt skal kunne følge den fulde fagrække, bliver i stand til at tage folkeskolens afgangsprøve (gælder dog ikke, hvis skolen er prøvefri), rustes til at komme videre på en ungdomsuddannelse, indgår i sociale fællesskaber og får mulighed for at forme sit eget liv.

Arbejdsgruppen vurderer derfor, at en anbringelse på en fri kostskole skal bygge på et match mellem barnet eller den unges sociale og undervisningsmæssige behov og skolens mulighed for at tilbyde et fællesskab (kontekst) og en skolehverdag, hvor barnet eller den unge som udgangspunkt skal kunne fungere i undervisningen og fritiden med den fornødne støtte. Der kan dog være en gruppe af børn og unge, der har behov for en kortere indfasningsperiode, hvor der skal tages særlige hensyn til, at barnet eller den unge har brug for ekstra støtte til at

finde fodfæste i skoletilværelsen. Arbejdsgruppen fremhæver derfor, at et match mellem barnet eller den unge og skolen altid vil afhænge af en konkret og individuel vurdering.

Kommunen har efter barnets lov pligt til at føre løbende tilsyn med børn og unge, der er anbragt uden for hjemmet. Kommunen følger således op på den indsats, der er sat i værk blandt andet for at vurdere, om barnet eller den unge trives på anbringelsesstedet, og om anbringelsesstedet fortsat imødekommer barnets eller den unges behov. Såfremt det ikke gør sig gældende, er kommunen forpligtet til yde andre former for støtte eller ændre anbringelsessted, hvis det vurderes at være til barnets bedste.

Når et barn eller en ung anbringes på en fri kostskole, skal det ske ud fra en vurdering om, at barnet eller den unge kan udvikle sig gennem skoleforløbet – og med henblik på at barnet eller den unge vil kunne følge og deltage i skolens aktiviteter, både fagligt i undervisningen og i skolens fællesskab. Det betyder også, at hvis skolen ikke har de fornødne kompetencer til eller mulighed for at yde tilstrækkelig socialpædagogisk og specialpædagogisk støtte samt anden nødvendig støtte, skal barnet eller den unge ikke kunne anbringes på skolen. Her skal kommunerne – på samme vis som efter de gældende regler - finde et andet tilbud, som kan imødekomme barnet eller den unges behov.

En sådan vurdering foretages i forbindelse med udarbejdelsen af barnets plan eller ungeplanen, som kommunen udarbejder efter barnets lov ifm. afgørelse om en anbringelse. Vurderingen tager blandt andet udgangspunkt i det enkelte barn eller den unges situation, herunder om barnet eller den unge har et så komplekst udfordringsbillede i forhold til eksempelvis kriminalitet, psykiske diagnoser, misbrug, omfattende selvskaade eller omfattende funktionsnedsættelser, der har et omfang, som ikke vil kunne imødekommes af skolens specialistkompetencer. Disse børn og unge skal i stedet fx tilbydes et specialundervisningstilbud i en specialklasse, specialundervisning på et børne- og ungehjem eller i et behandlings- og specialundervisningstilbud, hvor omfattende støtte og adgang til specialistfunktioner er til stede.

I arbejdsgruppens overvejelser har det indgået, at anbefalingens formulering ikke må kunne opleves stigmatiserende, og arbejdsgruppen er derfor afvejet fra at videreføre betegnelsen "behandlingskrævende" børn og unge, som fremgår af aftaleteksten.

Det bemærkes i forhold til både denne og øvrige anbefalinger, at det for efterskolernes vedkommende er en tilskudsbetingelse, at der skal undervises mindst 21 timer om ugen. Det er derfor arbejdsgruppens vurdering, at efterskoler som udgangspunkt ikke kan optage børn og unge, der ikke vurderes at kunne undervises 21 timer ugentligt. Der kan dog i kortere perioder være mulighed for et tilpasset skema.

Anbefaling 2

Kostskoler, som optager anbragte elever eller en større gruppe af børn og unge i udsatte positioner, skal have en klar pædagogisk og faglig profil

Det anbefales, at en fri kostskole, som optager anbragte elever eller en større gruppe af børn og unge i udsatte positioner, skal have en klar pædagogisk og faglig profil, som er målrettet skolens elevgruppe. Det kendetegnes af et fælles værdigrundlag, som danner rammen for det pædagogiske og socialfaglige arbejde på skolen. Den fælles profil omfatter både undervisningen og skolens øvrige aktiviteter og skal bæres frem af alle voksne på skolen – fra bestyrelse og skoleledelse til personale. Det er den samlede skoleledelses ansvar at udarbejde profilen og det fælles værdigrundlag, som skal afspejles i skolens rekrutteringsproces, mentorordninger, efteruddannelse af personale, personaleudviklingsamtaler mv. En klar pædagogisk og faglig profil kan bidrage til god undervisning og styrket kvalitet i hele tilbuddet. Profilen kan også tydeliggøre og afgrænse skolens målgruppe til understøttelse af visitationsprocessen. Formålet med en sådan klar pædagogisk og faglig profil er, at alle skolens elever møder samme tilgang fra samtlige voksne og derved kan opnå en ro og tryghed til gavn for deres faglige, sociale og personlige udvikling.

Anbefalingen tager udgangspunkt i de dele af kommissoriet, som omhandler "*hvordan der sikres sammenhæng mellem ledelsens og personalets kompetencer og behovene hos de børn og unge*" samt "*Model for regulering ud fra andelen af udsatte og anbragte børn og unge*".

Det er arbejdsgruppens vurdering, at frie kostskoler, der modtager anbragte børn og unge og/eller optager børn og unge i udsatte positioner, skal sikre, at alle elever møder et tilbud, som er konsistent, og hvor alle voksne trækker i samme retning. Derfor er det vigtigt, at alle dele af skolen tager udgangspunkt i skolens fælles værdigrundlag og faglige metoder. Det gælder både ift. deres pædagogiske tilgang til undervisningen og deres socialfaglige tilgang til skolens øvrige aktiviteter. Skolens fælles tilgang, hvor de pædagogiske og didaktiske aspekter er helt centrale, skal understøtte, at al personale i sprog og ageren understøtter de samme værdier og det samme børnesyn.

Medarbejderne kan have forskellige baggrunde og kompetencer, men det er vigtigt, at det via ledelse, efteruddannelse mv. sikres, at alle får en fælles forståelse af skolens værdier, børnesyn og pædagogiske samt didaktiske tilgang til faglige metoder i arbejdet. En stærk profil skal være til gavn for eleverne gennem styrket undervisning og høj kvalitet i skolens øvrige aktiviteter. Arbejdsgruppen fremhæver, at det er vigtigt med løbende opfølgingsarbejde fra ledelsen, så skolens profil er levende i hverdagen og den daglige praksis på skolen.

Det er den samlede skoleledelses ansvar at sikre et fælles fagligt sprog og tilgang til arbejdet på skolen. Derfor skal det være klart, hvilke specialpædagogiske og socialfaglige kompetencer der findes på skolen, og hvilke kompetencer og fagligheder der er behov for i forhold til skolens målgruppe, jf. anbefaling 4 nedenfor.

Formålet med en sådan klar pædagogisk og faglig profil er, at skolens elever møder samme tilgang fra samtlige voksne og derved kan opnå en ro og tryghed til gavn for deres faglige, sociale og personlige udvikling. Endvidere kan en klar profil gøre det lettere at tydeliggøre og afgrænse målgruppen på den enkelte kostskole til understøttelse af visitationsprocessen.

Anbefaling 3

Matchet mellem børn og unges særlige behov og de frie kostskolers kompetencer skal styrkes

Det anbefales, at frie skoler med kosttilbud, som optager en større gruppe børn og unge i udsatte positioner, skal tydeliggøre skolens kompetencer og målgruppe mv. over for kommunerne. For at understøtte samarbejdet mellem de frie kostskoler og kommunerne skal dialogen gerne tage udgangspunkt i et samlet konkret materiale fra hhv. kommunen og den frie kostskole. Formålet med anbefalingen er at sikre det gensidige ansvar for viden om både barnets eller den unges konkrete behov og ønsker og skolens tilbud med henblik på at sikre det gode match.

Arbejdsgruppen foreslår, at der skal udarbejdes et understøttende materiale om det gode samarbejde fra KL og BUVM med inddragelse af relevante aktører.

Det er arbejdsgruppens vurdering, at optagelse af børn og unge i udsatte positioner på en fri kostskole skal bygge på et match mellem barnets eller den unges sociale og undervisningsmæssige behov og skolens mulighed for at tilbyde en skolehverdag, hvor barnet eller den unge kan fungere i undervisningen med eventuel social- og specialpædagogisk støtte. Samtidig er det vigtigt at være opmærksom på, at dette match kan ændre sig over tid, og at en vurdering af et match derfor skal tage udgangspunkt i barnet eller den unges udviklingspotentiale og nuværende livssituation i højere grad end barnets eller den unges historik.

For at understøtte samarbejdet mellem de frie kostskoler og kommunerne skal dialogen gerne tage udgangspunkt i et samlet konkret materiale fra hhv. kommunen og den frie kostskole, hvor barnets eller den unges udfordringer og ressourcer tydeligt skal fremgå.

Det anbefales, at der tages højde for den eksisterende elevgruppe og dens karakteristika i forbindelse med optagelse af nye elever i udsatte positioner. I praksis betyder dette, at der kan være skoler, der har de rette kompetencer til at kunne varetage et barn eller et ungt menneskes behov, men hvor den samlede elevgruppes behov gør, at en optagelse ikke bør finde sted. Dette skal være et centralt element i dialogen mellem den enkelte skole og kommunen, jf. også anbefaling 5 om den kommunale visitation.

Arbejdsgruppen foreslår, at der skal udarbejdes et understøttende materiale om det gode samarbejde fra KL og BUVM med inddragelse af relevante aktører.

Anbefalingen omfatter ikke børn og unge, der anbringes på skolerne, da der allerede i barnets lov er krav om, at det – som led i afgørelsen om anbringelse og valg af anbringelsessted – skal sikres, at det valgte anbringelsessted matcher barnet/den unges behov.

Anbefaling 4

Fagligheder og kompetencer hos bestyrelse og skoleledelse ift. anbragte elever og børn og unge i udsatte positioner skal styrkes

Det anbefales, at bestyrelser på frie kostskoler, som optager anbragte børn og unge og/eller en større gruppe af børn og unge i udsatte positioner, årligt forholder sig til, om skolen har de rette kompetencer, og om de rette fagligheder er til stede på skolen. Bestyrelsen skal sikre, at de rette specialpædagogiske, socialpædagogiske og andre relevante socialfaglige kompetencer er til stede både i skoleledelsen og i personalegruppen. Det er arbejdsgruppens opfattelse, at dette fx kan være gennem en lokal strategi, som kan bidrage til at sætte skarpere fokus på bestyrelsernes ansvar for at sikre den nødvendige faglighed og rette kompetencer på skolen.

Det foreslås, at STUK i tæt samarbejde med de frie skolers foreninger og andre relevante aktører udarbejder inspirationsmateriale, der har til formål at inspirere og understøtte skolernes bestyrelse i videreudviklingen af den enkelte skoles lokale strategi.

Arbejdsgruppen har her drøftet den del af kommissoriet, hvor arbejdsgruppen skal se på *"Anbefalinger til relevante krav til fx kompetencer til bestyrelserne for skolerne og skolelederne, herunder den socialfaglige og specialpædagogiske del"* og anbefaler på den baggrund, at bestyrelsen regelmæssigt skal forholde sig til de kompetencer, der er behov for på skolen.

Det er bestyrelsens ansvar at sikre, at der er de nødvendige undervisningsfaglige og socialfaglige kompetencer i skolens ledelse og i personalegruppen til at understøtte skolens pædagogiske og faglige profil.

Det følger af lov om friskoler og private grundskoler mv. og lov om efterskoler, at den overordnede ledelse af skolen varetages af en bestyrelse, som er ansvarlig over for børne- og undervisningsministeren.

Det er arbejdsgruppens opfattelse, at en strategi vil kunne bidrage til at sætte skarpere fokus på bestyrelsernes ansvar og bidrage til at sikre den nødvendige faglighed og de rette kompetencer på de frie kostskoler. På den måde kan bestyrelsen understøtte, at skolens ledelse arbejder aktivt med skolens pædagogiske og didaktiske profil.

Arbejdsgruppen foreslår, at strategien tager udgangspunkt i følgende eksempler på væsentlige områder:

- Den pædagogiske og faglige profil
- De rette pædagogiske, specialpædagogiske og socialfaglige kompetencer
- Skolens målgruppe, herunder hvilke børn og unge skolen ikke kan optage
- Efteruddannelse af ledelse og personale ift. viden om børn og unge i udsatte positioner, og hvad det betyder at være anbragt

- Forebyggelse af vold, overgreb, mobning mv.

Arbejdsgruppen anbefaler, at der udarbejdes et inspirationsmateriale, blandt andet ud fra tematikkerne ovenfor, hvor bestyrelsen kan hente inspiration i forbindelse med udviklingen af den lokale strategi for at understøtte, at bestyrelserne blandt andet arbejder aktivt for at sikre sig de rette kompetencer i hele organisationen, herunder også til børn og unge i udsatte positioner. På den måde bliver det også tydeligere, hvilken elevgruppe skolen har kompetencerne til at kunne optage.

Arbejdsgruppen foreslår, at STUK – i tæt samarbejde med de frie skolers foreninger og andre relevante aktører – udarbejder inspirationsmaterialet, som har til formål at understøtte bestyrelserne udvikling af den lokale strategi. Et inspirationsmateriale kan også bidrage til, at strategien ikke bliver til en omfattende bureaukratisk opgave – allerhelst skal den gøre arbejdet for bestyrelsen lettere med henblik på at sikre god undervisning og høj kvalitet i skolens tilbud.

Det bemærkes, at socialtilsynene i sin godkendelse og løbende tilsyn forholder sig til, om skoler godkendt som anbringelsessted har de rette kompetencer hertil.

Anbefaling 5

Grundlaget for visitationen skal tage udgangspunkt i barnet eller den unges udviklingspotentiale

Det anbefales, at kommunerne har fokus på barnet eller den unges ressourcer, og *udviklingspotentiale* bør være kernefokus i den kommunale visitation til en fri kostskole. Det gælder både i dialogen om visitation mellem kommune, skole, barnet eller den unge og forældremyndighedsindehaveren og i det skriftlige grundlag for visitationen. Dette gælder både i forbindelse med anbringelse på en fri kostskole samt øvrig visitation til frie kostskoler.

Visitationsgrundlaget bør også i højere grad bidrage til at identificere barnets eller den unges behov for støtte, ressourcer og vurderingen af skolens muligheder for at styrke og understøtte dette behov for støtte.

Anbefalingen stammer fra både den del af kommissoriet, hvor arbejdsgruppen skal se på "Støtte i undervisning af børn og unge" og den del, der omhandler "Specialpædagogiske og socialpædagogiske kompetencer". Arbejdsgruppen har i den forbindelse valgt at se på grundlaget for den kommunale visitation.

Det er arbejdsgruppens vurdering, at grundlaget for den kommunale visitation bør være centreret omkring barnets eller den unges ressourcer og udviklingspotentiale snarere end barnets eller den unges udfordringer. Det indebærer, at både den visiterende kommune og skolen bør have et ressourcensyn i visitationsprocessen, hvor fokus ikke kun er på barnet eller den unges udfordringer, men i højere grad på ressourcer og muligheder for udvikling.

Det betyder dog ikke, at de særlige udfordringer, som en skole skal være opmærksom på for at kunne give eleven den rigtige støtte, skal nedtones – snarere skal ressourcensynet betones.

Det er arbejdsgruppens vurdering, at en tydeliggørelse af dette fokus vil kunne bidrage til at skabe en positiv forventning til barnet eller den unges skolegang, og til at der dannes et helhedsbillede af barnets sociale og undervisningsmæssige behov. Dette skal være med til at sikre det rette match mellem barnet eller den unge og skole, jf. anbefaling 2. Det er vigtigt, at visitationsgrundlaget bidrager til at skabe realistiske og positive forventninger til barnets udvikling og trivsel.

Det er samtidig afgørende, at barnets eller den unges udviklingspotentiale er beskrevet i det skriftlige visitationsgrundlag, da dette sikrer en klar og dokumenteret ramme for visitationen.

Kommunen skal altid sikre, at støtte efter barnets lov ydes med afsæt i blandt andet barnets ressourcer og ud fra barnets bedste. Kommunen kan derudover beslutte, om der skal udarbejdes en barnets plan eller ungeplan, når der iværksættes støtte efter barnets lov § 32. Der skal altid udarbejdes en barnets plan eller ungeplan, når der træffes afgørelse om anbringelse. Barnets plan eller ungeplanen skal så vidt muligt udarbejdes i samarbejde med barnet eller den

unge og forældremyndighedsindehaveren og skal indeholde konkrete mål for barnets eller den unges trivsel og udvikling.

Når en kommune efter barnets lov træffer afgørelse om, at et barn eller ung skal anbringes uden for hjemmet, skal afgørelsen blandt andet bero på en børnefaglig undersøgelse, der belyser en række forhold, herunder barnets ressourcer og udviklingspotentiale. Anbefalingen skal derfor dels ses som en tydeliggørelse af denne forpligtelse.

Når en kommune efter barnets lov træffer afgørelse om økonomisk støtte til udgifter til fx et ophold på en fri kostskole blandt andet med henblik på at undgå en anbringelse, eller at hjemgivelse skal fremskyndes, er det ikke samme proces og type af afgørelse, som gør sig gældende ved anbringelse uden for hjemmet. Det anbefales, at kommunerne vejledes i, at der i disse situationer bør lægges særligt fokus på barnets eller den unges ressourcer og udviklingspotentiale i dialogen mellem kommune, skole, barnet eller den unge og forældremyndighedsindehaveren samt i det skriftlige grundlag for afgørelsen.

Det er et gensidigt ansvar fra kommune og skole at dele viden om barnet eller den unge – både ift. ressourcer og udviklingspotentiale, men også konkrete behov. Med andre ord skal visitationen bygge på en gensidig ærlighed om barnet eller den unges udfordringer, styrker samt tilgængelige kompetencer.

Anbefaling 6

Løbende koordination og dialog mellem tilsynsmyndighederne

Arbejdsgruppen anbefaler, at den løbende koordination mellem tilsynene fastholdes og styrkes. Det drejer sig om undervisningstilsynet, som varetages af STUK, det sociale tilsyn, som varetages af Socialtilsyn Syd, det kommunale tilsyn, samt tilsynet med arbejdspladsen, som varetages af Arbejdstilsynet. Betydningen af denne koordination og kendskabet til hinandens afgørelser mv. skal tydeliggøres for samtlige involverede tilsyn. Vedvarende og hyppig koordination mellem de forskellige tilsyn på området skal blandt andet sikre, at relevante oplysninger videregives til anden tilsynsmyndighed, hvis disse kan give anledning til mistanke om bekymrende forhold på denne myndigheds område. Dette vil desuden bidrage til at styrke retssikkerheden for eleverne og kostskolerne.

Arbejdsgruppen har blandt andet fået til opgave at se på *"Anbefalinger til at anbringelsesstedet imødekommer de undervisningsmæssige og socialfaglige behov hos eleven, herunder at der er en klar ansvarsfordeling mellem de forskellige tilsyn mv."* Denne anbefaling fokuserer på forbedringer ift. tilsyn med de frie kostskoler.

Der blev i august 2023 indgået en samarbejdsaftale mellem STUK og Socialtilsyn Syd. Samarbejdsaftalen omfatter skoler, der er godkendt som anbringelsessted³, hvor begge myndigheder har en tilsynsforpligtelse.

Samarbejdsaftalen indeholder følgende centrale elementer:

- Gensidig orientering, når en af tilsynsmyndighederne får kendskab til forhold, som giver anledning til mistanke om bekymrende forhold på den anden myndigheds område.
- Gensidig orientering om partshøringer og afgørelser over påbud eller andre sanktioner, der er relevante for den anden myndighed at blive orienteret om.
- Den pågældende frie kostskole orienteres, når der er videregivet oplysninger til den anden myndighed.
- Halvårlige samarbejds møder mellem STUK og Socialtilsyn Syd.

En samarbejdsaftale mellem STUK og Arbejdstilsynet er indgået i april 2024.

Det er arbejdsgruppens vurdering, at det er vigtigt, at der er en løbende koordination og dialog mellem de tilsynsmyndigheder, som på forskellig vis fører tilsyn med de frie kostskoler.

Det er vigtigt, at eventuelle bekymringer eller konkrete episoder ikke kommer til at falde mellem to stole.

³ Alle tilbud efter § 43, stk. 1, nr. 7, i barnets lov, som hører under Socialtilsyn Syds kompetence.

De almene forvaltningsretlige regler om videregivelse og indhentning af oplysninger gælder også i forhold til tilsynsmyndighedernes videregivelse af relevante oplysninger. Fx har kommunalbestyrelsen, der fører det personrettede tilsyn med et anbragt barn eller ung, pligt til at underrette socialtilsynet, hvis kommunen får oplysninger om bekymrende forhold i tilbuddet. Det bemærkes, at der i socialtilsynsloven eksplicit er fastsat regler for socialtilsynet om pligt til at orientere andre myndigheder om bekymrende forhold.

Anbefaling 7

Elevinddragelse i forbindelse med STUK's tilsyn på frie kostskoler skal styrkes

Det anbefales, at STUK i højere grad end i dag inddrager eleverne i tilsynet med de frie kostskoler, så elevernes perspektiv og synspunkter kommer til udtryk under hensyn til elevernes alder og modenhed. Elevinddragelse vil kunne ske ved samtale med eleverne eller på andre måder, der ved inddragelse af eleverne belyser elevernes perspektiv. Elevernes perspektiv og synspunkter vil skulle tillægges passende vægt i overensstemmelse med elevernes alder og modenhed. Inddragelsen af eleverne bør tilrettelægges, så de undgår gentagne og enslydende samtaler med fx socialtilsynet. Endvidere anbefaler arbejdsgruppen, at det gøres lettere for de frie kostskoler at gennemføre frivillige trivselsmålinger, blandt andet ved at Børne- og Undervisningsministeriet stiller ministeriets redskab til trivselsmåling til rådighed for skolerne.

Denne anbefaling tager, præcis som anbefalingen ovenfor, udgangspunkt i den del af kommissoriets, hvor arbejdsgruppen skal se på *"Anbefalinger til at anbringelsesstedet imødekommer de undervisningsmæssige og socialfaglige behov hos eleven, herunder at der er en klar ansvarsfordeling mellem de forskellige tilsyn mv."* Her har arbejdsgruppen valgt at fokusere på elevinddragelse.

Det er arbejdsgruppens vurdering, at STUK i et videre omfang end i dag inddrager elever i tilsynet med frie kostskoler, hvor det er relevant. Det betyder, at der skal arbejdes videre med metoder for den gode elevinddragelse, og at der skal hentes inspiration fra de myndigheder, som i dag har god erfaring med elevinddragelse. Denne anbefaling vedrører primært STUK, da socialtilsynet i forvejen taler med eleverne. Det er ikke relevant, at Arbejdstilsynet skal tale med elever, da dette tilsyn vedrører medarbejdernes arbejdsmiljø. Det er fx relevant at inddrage eleverne i tilsyn med undervisningens kvalitet, frihed og folkestyre-kravet, skolens øvrige aktiviteter og – som i dag – i tilsyn med den socialfaglige del af den frie kostskoles tilbud. Det vurderes derimod ikke relevant at inddrage eleverne i forbindelse med fx økonomisk tilsyn. Det bemærkes, at STUK allerede kan føre samtaler med elever på skoler, der er i skærpet tilsyn.

Elevinddragelse skal udføres med særlig opmærksomhed på elevernes alder og modenhed. Inddragelse af eleverne kan implementeres gennem forskellige metoder, såsom dialog i fx grupper eller andre tilgange, der kan belyse elevernes syn på forholdet. Hvis en elev selv ønsker en 1:1-samtale, imødekommes dette. Det skal være frivilligt for eleverne, om de ønsker at deltage i samtaler med styrelsen.

Styrelsen vil forud for et tilsynsbesøg, hvor det er planlagt, at samtaler med eleverne indgår, opfordre skolen til at orientere eleverne og deres forældre herom, hvis eleverne er under 18 år. Det skal i den forbindelse understreges over for forældre og elever, at det er frivilligt for eleverne, om de vil tale med de tilsynsførende.

Elevinddragelse bør struktureres, så det undgås, at eleverne deltager i gentagne og enslydende samtaler med tilsynsmyndighederne. Det er i den forbindelse relevant at være opmærksom på, hvordan eleverne vil reagere på at blive inddraget i et tilsyn, der potentielt kan betyde, at deres skole kan mødes med sanktioner.

Et afgørende hensyn i styrelsens samtaler med elever er at beskytte eleverne. Udgangspunktet for tilsynssamtalerne er derfor, at elever anonymiseres i styrelsens referater. Samtalerne vil som udgangspunkt finde sted som et fokusgruppeinterview, der beskytter og anonymiserer den enkelte elev, men stadig sikrer, at styrelsen kan få et dybere indblik i elevernes holdninger, tanker og følelser omkring et bestemt emne. Samtalerne vil blive gennemført af styrelsens pædagogisk uddannede medarbejdere, typisk lærere.

Den nationale trivselsmåling

I modsætning til folkeskolen har de frie grundskoler, efterskoler og frie fagskoler ikke pligt til at gennemføre trivselsmålinger eller benytte bestemte trivselsværktøjer. De frie kostskoler har, som følge af, at det tidligere trivselsværktøj i skoleåret 2020/21 blev udfaset og erstattet af en ny kontrakt og løsning, ikke længere mulighed for at anvende Børne- og Undervisningsministeriets trivselsværktøj.

Arbejdsgruppen mener, at det vil være gavnligt at stille BUVM's værktøj til trivselsmålinger frivilligt og gratis til rådighed for de frie kostskoler. Med anbefalingen lægges der ikke op til, at data fra skolers trivselsmålinger indsamles centralt og vil indgå i STUK's tilsyn. Adgangen til værktøjet skal derimod understøtte den enkelte skoles arbejde med at fremme trivslen blandt skolens elever.

Arbejdsgruppen anbefaler på den baggrund, at BUVM's værktøj for nationale trivselsmålinger stilles til rådighed for de frie kostskoler.

Bilag 1.

Kommissorium for arbejdsgruppe, der skal se på løsninger for fri- og privatskoler med kostafdeling, efterskoler og frie fagskoler med anbragte og udsatte børn og unge for at sikre, at det lovgivningsmæssige ophæng matcher elevernes behov

Fri- og privatskoler med kostafdeling, efterskoler, og frie fagskoler med anbragte og udsatte børn og unge skal have de rette forudsætninger for at imødekomme de anbragte og udsatte børn og unges undervisningsmæssige og socialfaglige behov.

Regeringen (S) og V, SF, RV, EL, KF, DF, LA, FG, ALT og KD har d. 16. marts 2022 indgået aftale om at styrke undervisningen for anbragte og udsatte børn og unge. Det fremgår af aftalen, at der skal nedsættes en arbejdsgruppe med deltagelse af eksterne interessenter, der skal se på løsninger for fri- og privatskoler med kostafdeling, efterskoler og frie fagskoler med anbragte og udsatte børn og unge. Dette for at sikre, at det lovgivningsmæssige ophæng matcher elevernes behov.

Det fremgår endvidere af aftalen, at socialtilsynene skal godkende skolerne til anbringelse, hvis de har én eller flere pladser til anbringelse. Det gælder også de skoler, der har op til otte pladser til anbringelse, og som i dag ikke skal være godkendt af socialtilsynene. Der skal stilles krav om, at skolerne har en kompetent ledelse. I godkendelsen skal målgruppen for pladser til anbringelse derudover klart defineres, så det kan sikres, at tilbuddets medarbejdere besidder de relevante kompetencer i forhold til målgruppens behov, herunder såfremt der er tale om børn og unge med særlige udfordringer. Socialtilsynets tilsyn med den enkelte skole som anbringelsessted udvides til også at omfatte ledelsen. Det bemærkes, at socialtilsynet har tilsynet med ledelsen fsva. den socialfaglige del, mens Styrelsen for Undervisning og Kvalitet (STUK) har tilsynet med ledelsen fsva. det undervisningsfaglige. Endelig har STUK tilsynet med selve undervisningen, økonomi og administration. Socialtilsynets tilsyn vil fortsat ikke omfatte tilsyn med administration og økonomi. For at sikre koordination på tværs af tilsynsmyndighederne etableres samtilsyn mellem Styrelsen for Undervisning og Kvalitet og socialtilsynene, således at der gennemføres koordinerede tilsynsbesøg eller fælles tilsynsbesøg, når det vurderes relevant.

Baggrund

Afdækningen af de kritisable forhold på Havregården Kostskole med overgreb og vold blandt eleverne, for sen reaktion fra tilsynene og manglende koordination og samarbejde om tilsynet med skolen på tværs af relevante myndigheder viser, at der i dag ikke er den rette regulering af dette område. Ifølge aftaleteksten skal der stilles krav om, at skolerne har en kompetent ledelse. I godkendelsen skal målgruppen for pladser til anbringelse derudover klart defineres, så det kan sikres, at tilbuddets medarbejdere besidder de relevante kompetencer i forhold til målgruppens behov, herunder såfremt der er tale om børn og unge med særlige udfordringer. Meget behandlingskrævende børn og unge skal ikke kunne anbringes på skolerne.

Arbejdsgruppen

Arbejdsgruppen får til opgave at komme med anbefalinger inden for følgende pejlemærker:

- *Styring af skolerne.* Anbefalinger til relevante krav til fx kompetencer til bestyrelserne for skolerne og skolelederne, herunder den socialfaglige og specialpædagogiske del.
- *Støtte i undervisning af børn og unge.* Anbefalinger til at anbringelsesstedet imødekommer de undervisningsmæssige og socialfaglige behov hos eleven, herunder at der er en klar ansvarsfordeling mellem de forskellige tilsyn m.v.
- *Model for regulering ud fra andelen af udsatte og anbragte børn og unge.* Anbefalinger for en model for skolerne, hvor kravene til kompetencer, tilsyn og opsyn med eleverne følger og matcher den andel af udsatte og anbragte børn og unge, som skolen har, samt deres behov. Endvidere anbefalinger mht. implementering i praksis af, hvorledes meget behandlingskrævende børn og unge ikke skal kunne anbringes på skolerne.
- *Specialpædagogiske og socialpædagogiske kompetencer.* Anbefalinger om, hvordan der sikres sammenhæng mellem ledelsens og personalets kompetencer og behovene hos de børn og unge, der anbringes på skolerne.

Organisering, økonomi og tidsplan

Børne- og Undervisningsministeriet/Center for Grundskoler varetager sekretariatsopgaver m.v. for arbejdsgruppen med inddragelse af Social-, Bolig-, og Ældreministeriet, Socialstyrelsen og/eller socialtilsynene og Styrelsen for Undervisning og Kvalitet.

Endvidere vil der for arbejdsgruppen blive afholdt et oplæg ved socialtilsynet om kriterierne for godkendelse af anbringelsessteder.

Udgifter til arbejdsgruppen og evt. implementering af arbejdsgruppens anbefalinger afholdes inden for Børne- og Undervisningsministeriets egne rammer. Udgangspunktet er, at arbejdsgruppen skal komme med udgiftsneutrale anbefalinger.

Det er hensigten, at arbejdsgruppen løbende skal mødes mhp. at udarbejde og præsentere sine anbefalinger ultimo 2023. Anbefalingerne sendes til børne- og undervisningsministeren med henblik på drøftelse med partierne bag aftale af 16. marts 2022 om at styrke undervisningen for anbragte og udsatte børn og unge og efterfølgende implementering.

Arbejdsgruppen består af følgende:

- 2 repræsentanter fra skoleorganisationer
- 2 repræsentanter fra børne- og ungeorganisationer, hvor mindst én af dem skal være De Anbragtes Vilkår eller TABUKA
- 1 repræsentant fra socialfaglige organisationer
- 1 repræsentant fra handicaporganisationerne
- 1 repræsentant fra frie skolers lærer- og lederforeninger
- 1 repræsentant fra KL/BKF

Arbejdsgruppen skal løbende inddrage en bredere referencegruppen med henblik på drøftelse af deres arbejde. Endvidere skal arbejdsgruppen inddrage forskere og øvrige videnspersoner i deres arbejde.

Referencegruppen består af følgende interessenter:

Skoleorganisationer

- Danmarks Private Skoler
- Friskolerne
- Efterskoleforeningen
- Frie Fagskoler
- Foreningen af Kristne Friskoler
- Deutscher Schul- und Sprachverein für Nordschlesweig (DSSV)
- Lilleskolerne

Lærer- og lederforeninger

- Frie Skolers Ledere
- Frie Skolers Lærerforening

Børne- og ungeorganisationer

- TABUKA (Landsforeningen for nuværende og tidligere anbragte)
- Lær for Livet
- De Anbragtes Vilkår
- Børnerådet
- Børns Vilkår
- Red Barnet

Handicaporganisationer

- DH (Danske Handicaporganisationer)

- Landsforeningen Autisme
- ADHD-foreningen

Socialfaglige organisationer

- Dansk Socialrådgiverforening
- Socialpædagogernes Landsforbund

Kommunale organisationer

- KL
- Børne- og Kulturchefforeningen

Bilag 2.

Lovgivningsmæssige rammer for tilsyn med kostskolerne på det frie område

Styrelsen for Undervisning og Kvalitetstilsyn med fri- og privatskoler med kostafdeling, efterskoler og frie fagskoler

STUK fører tilsyn med Børne- og Undervisningsministeriets uddannelser og institutioner/skoler. Tilsynet omfatter blandt andet cirka 750 fri- og privatskoler, efterskoler og frie fagskoler. Nedenfor gennemgås de lovgivningsmæssige rammer for STUK's tilsyn for fri- og privatskoler, efterskoler og frie fagskoler samt former for tilsyn.

Tilsynets fokus generelt

Det tilsyn, som STUK varetager, omfatter navnlig de grundlæggende krav i lov om friskoler og private grundskoler mv. og lov om efterskoler og frie fagskoler om, at

- Skolens undervisning skal stå mål med, hvad der almindeligvis kræves i folkeskolen,
- Skolen i hele sit virke skal forberede eleverne til at leve i et samfund som det danske med frihed og folkestyre.

STUK's tilsyn omfatter endvidere tilsynet med, at:

- Skolen overholder lovens bestemmelser om skolernes økonomisk-administrative forhold, herunder betingelserne for statstilskuddene
- Skolen er uafhængig, og fx ikke indgår i et samarbejde med fonde, foreninger m.fl., der indebærer en risiko for, at skolen styres af andre, eller at skolen indgår lejemaal eller andre aftaler, der indebærer en sådan risiko
- Skolen i øvrigt overholder reglerne i lov om friskoler og private grundskoler mv., henholdsvis reglerne i lov om efterskoler og frie fagskoler

Særligt om tilsynet med organisation og ledelse

Med aftalen om at styrke undervisningen for anbragte og udsatte børn og unge blev det aftalt, at tilsynet med ledelse igen overgår til socialtilsynet for så vidt angår den socialfaglige del.

STUK's tilsyn med organisation og ledelse tager udgangspunkt i bestemmelserne i lov om friskoler og private grundskoler mv. og lov om efterskoler og frie fagskoler om, at skolens bestyrelse er ansvarlig over for børne- og undervisningsministeren, og at skolens leder eller forstander har den daglige pædagogiske ledelse af skolen. Tilsynet med organisation og ledelse er ikke herudover yderligere reguleret. Tilsynet omfatter blandt andet, hvordan ledelsen organiserer det undervisningsfaglige arbejde på skolen. Det kan blandt andet omhandle, hvorvidt ledelsen sikrer sig, at de rigtige kompetencer er til stede i såvel ledelsen som hos det undervisningsfaglige personale i forhold til at drive skole- og undervisningsvirksomhed. Det kan også handle om, hvordan ledelsen sikrer sig en hensigtsmæssig organisering af undervisningen, fx om der er en tilfredsstillende planlægning, gennemførelse og evaluering af undervisningen, eller om der er en tilfredsstillende håndtering af fravær. På baggrund af sagen om Havregården Kostskole indgår det nu også i STUK's tilsyn, om ledelsen sikrer, at der er de rette socialfaglige kompetencer til stede i

ledelsen, om ledelsen har sikret hensigtsmæssige visitationsprocedurer, bemanning uden for skoletiden mv.

Med følgelovforslaget fremgår det af lovbemærkningerne, at socialtilsynets tilsyn med ledelse for så vidt angår den socialfaglige del blandt andet omfatter ledelsen med henblik på at sikre den rette socialfaglige ledelse. Der lægges i den forbindelse blandt andet vægt på, om ledelsen har de relevante kompetencer til at lede tilbuddet, om tilbuddet benytter sig af eksternt faglig supervision eller anden form for faglig sparring for ledelse og medarbejdere, og om tilbuddet har en kompetent og aktiv bestyrelse. Det vil sige en bestyrelse, der lever op til sit ansvar. Der lægges også vægt på, om ledelsen tilvejebringer en normering i tilbuddet, der understøtter den konkrete målgruppe af elever, ligesom der lægges vægt på, om der er et højt sygefravær blandt medarbejdere eller en høj personaleomsætning.

STUK's tilsyn omfatter også spørgsmålet om, hvorvidt skolens ledelse sikrer rammer, der understøtter frihed og folkestyre-kravet. I den forbindelse kan der fx lægges vægt på, om ledelsen sørger for tydelighed over for de ansatte om den skærpede underretningspligt, håndtering af vold og krænkelse og ansættelsesprocedurer. Der kan også lægges vægt på, hvordan ledelsen sikrer samarbejdet med forældre og bestyrelse, elevinddragelse og elevernes trivsel mv.

I forhold til magtanvendelse på blandt andet de frie kostskoler er der nedsat en tværministeriel arbejdsgruppe, som har til opgave at se på lovgivningen på dette område. Arbejdsgruppen vil præsentere sine anbefalinger i løbet af 2024.

Former for tilsyn

STUK's tilsyn med frie skoler er organiseret som hhv. risikobaseret tilsyn, tematiske tilsyn og enkelt-sagstilsyn. Derved fører STUK løbende tilsyn med det udsnit af skoler, der enten falder ud på de indikatorer, der screenes på, eller som udtages i fx stikprøvebaseret tematisk tilsyn. Dette indebærer omvendt, at STUK ikke kommer ud på samtlige skoler efter en fast kadence, som det fx kendes på socialtilsynets område, hvor der er fastsat et lovbestemt minimum af tilsynsbesøg på hvert enkelt tilbud. Socialtilsynets godkendelse af og tilsyn med frie kostskoler er takstfinansieret efter de fastsatte regler i bekendtgørelse om socialtilsyn.

STUK gennemfører hvert andet år et risikobaseret tilsyn med, at skolernes undervisning står mål med, hvad der almindeligvis kræves i folkeskolen (stå mål med-kravet). I dette tilsyn indgår (almene) fri- og privatskoler samt efterskoler. Udtagelsen til tilsyn sker på baggrund af en samlet vurdering af de skoler, som ligger lavest på databaserede indikatorer om blandt andet afgangresultater.

For så vidt angår efterskoler godkendt med samlet særligt tilbud fører STUK også efter en ikke nærmere fastlagt kadence tematiske tilsyn med, at skolernes undervisning står mål med folkeskolens.

STUK gennemfører desuden hvert år et risikobaseret tilsyn på fri- og privatskoler med, at skolerne efter deres formål og i hele deres virke forbereder eleverne til at leve i et samfund som det danske med frihed og folkestyre samt udvikler og styrker elevernes demokratiske dannelse og deres kendskab til og respekt for grundlæggende friheds- og menneskerettigheder, herunder ligestilling mellem kønnene (frihed og folkestyre-kravet). Skolerne udtages på baggrund af indikatorer om blandt andet mængden af danskundervisning, elevinddragelse og andel elever med ikke-vestlig baggrund.

For efterskoler og frie fagskoler fører STUK også, efter en ikke nærmere fastlagt kadence, tematiske tilsyn med, om skolerne lever op til frihed og folkestyre-kravet.

STUK iværksætter hvert år flere tematiske tilsyn, som vedrører et bestemt tema, og som ikke nødvendigvis er tilbagevendende år for år. Ud over de ovennævnte tematiske tilsyn med stå mål med-kravet og frihed og folkestyre-kravet kan det fx være tilsyn med prøvofri skoler, tilsyn med dansk som andetsprog og sprogprøver eller tilsyn med skoler med mange elever i udsatte positioner.

Derudover indleder STUK enkeltagsinsyn med skoler, hvis STUK får dokumenteret eller på anden måde underbygget oplysninger om, at der er risiko for, at lovgivningen ikke efterleves. Enkeltager vil ofte opstå på baggrund af henvendelser eller medieomtale af skoler. Det kan fx dreje sig om henvendelser om dårlig kvalitet i undervisningen, uregelmæssigheder i administrationen, manglende opsyn med eleverne eller vold eller krænkelser mellem elever eller mellem elever og skolens personale.

Afslutning af tilsyn

Når STUK har indsamlet alle relevante oplysninger om en skole i tilsyn, tager STUK stilling til, om tilsynet kan afsluttes, eller om der er grundlag for at partshøre skolen over mulige sanktioner (påbud, tilbageholdelse af tilskud, bortfald af tilskud eller hel eller delvis tilbagebetaling af tilskud).

Særligt for fri- og privatskoler gælder, at STUK kan sætte en skole i skærpet tilsyn, hvis der er alvorlige bekymringer i forhold til om en skole i sin undervisning efter en helhedsvurdering står mål med, hvad der almindeligvis kræves i folkeskolen, og om skolen i sit formål og hele sit virke lever op til frihed- og folkestyrekravet. Efterskoler og frie fagskoler kan ikke sættes i skærpet tilsyn.

Ligesom i det almindelige tilsyn kan STUK udstede påbud til skolen, hvis det vurderes, at skolen ikke lever op til lovgivningen. STUK kan også tilbageholde tilskud, lade tilskud bortfalde helt eller delvist eller kræve tilskud tilbagebetalt.

Endelig kan STUK træffe beslutning om, at skolen ikke længere vil være omfattet af lovens regler om frie skoler, jf. lov om friskoler og private grundskoler mv. § 9 h, stk. 1, hvorefter skolens tilskud ligeledes bortfalder. Dette kan ske på baggrund af et skærpet tilsyn med en skole eller i særlige tilfælde, selvom der ikke har været ført et skærpet tilsyn med en skole, hvis styrelsen finder, at skolen åbenlyst ikke opfylder frihed og folkestyre-kravet.

Økonomisk tilsyn med de frie skoler

Ud over ovennævnte faglige tilsyn fører STUK også et økonomisk tilsyn med skolerne. Tilsynet er i sit udgangspunkt baseret på screening af regnskaber og revisionsprotokollater. Derudover bliver der også foretaget en screening på baggrund af revisionspåtegningen og revisors kritiske eller væsentlige bemærkninger i revisionsprotokollatet, der danner grundlag for en nærmere gennemgang af enkelte skolers årsrapporter og revisionsprotokollat. Skoler kan efter omstændighederne blive sat under skærpet økonomisk-administrativt tilsyn.

Samarbejde med andre myndigheder

Hvis STUK får oplysninger om bekymrende forhold på en skole, som er nødvendige og relevante af hensyn til udførelse af en opgave, som henhører under en anden offentlig myndighed, skal STUK (efter blandt andet principperne om god forvaltningsskik) uden unødigt ophold videregive oplysningerne til denne anden myndighed, herunder oplysninger om, hvorvidt STUK har taget tilsynsmæssige skridt. Det kunne fx være til Arbejdstilsynet eller Socialtilsynet. STUK har desuden i august 2023 indgået en samarbejdsaftale med Socialtilsyn Syd om skoler godkendt som anbringelsessted, hvor samarbejde og gensidig orientering er nærmere

beskrevet. Ligeledes har STUK og Arbejdstilsynet indgået en samarbejdsaftale i april 2024.

Socialtilsynets tilsyn med fri- og privatskoler med kostafdeling, efterskoler og frie fagskoler

Socialtilsynet godkender og fører driftsorienteret tilsyn med de tilbud i serviceloven og barnets lov, der fremgår af § 4, stk. 1, i lov om socialtilsyn (socialtilsynsloven). Det gælder blandt andet døgntilbud efter § 43, stk. 1, nr. 7, i barnets lov, dvs. pladser på efterskoler, frie fagskoler og frie grundskoler med kostafdeling.

I medfør af aftalen om at styrke undervisningen for anbragte og udsatte børn og unge er socialtilsynets tilsyn med frie kostskoler udvidet til at omfatte alle frie kostskoler med pladser til anbringelse pr. 1. januar 2024, jf. lov nr. 1544 af 12. december 2023 om ændring af lov om folkeskolen, barnets lov, lov om socialtilsyn og forskellige andre love. Indtil 1. januar 2024 var frie kostskoler med otte pladser til anbringelse eller derunder undtaget fra socialtilsynslovens anvendelsesområde, da den enkelte plads til anbringelse var godkendt som konkret egnet af anbringende kommune. Med lovændringen vil frie kostskoler med otte pladser til anbringelse eller derunder skulle ansøge socialtilsynet om godkendelse som et generelt egnet anbringelsessted for børn og unge.

Det bemærkes, at Socialtilsyn Syd siden 1. juli 2022 har varetaget en specialistfunktion i forhold til tilsynet med døgntilbud efter § 43, stk. 1, nr. 7, i barnets lov. Det indebærer, at godkendelse af og tilsyn med frie kostskoler med pladser til anbringelse hører under Socialtilsyn Syds kompetence.

Godkendelse og kvalitetsvurdering

Socialtilsynets godkendelse af tilbud, herunder frie kostskoler, skal som minimum omfatte tilbuddets adresse og fysiske rammer, antal pladser, målgruppe, tilbudstype og tilbuddets ydelser, jf. socialtilsynslovens § 5, stk. 2.

Det er en betingelse for socialtilsynets godkendelse, at tilbuddet efter en samlet vurdering har den fornødne kvalitet, som vurderes efter temaerne: uddannelse og beskæftigelse; selvstændighed og relationer; målgrupper, metoder og resultater; sundhed og trivsel; organisation og ledelse; kompetencer; økonomi og fysiske rammer. I bekendtgørelse om socialtilsyn er der fastsat en kvalitetsmodel, der indeholder kriterier og indikationer for de lovbestemte temaer i socialtilsynets kvalitetsvurdering på tværs af sociale tilbud.

Frie kostskoler er undtaget fra socialtilsynets tilsyn med tilbuddets organisation og økonomi, som varetages af STUK. I medfør af aftalen om at styrke undervisningen for anbragte og udsatte børn og unge er den socialfaglige ledelse pr. 1. januar 2024 omfattet af socialtilsynets tilsyn med frie kostskoler med pladser til anbringelse således, at tilbuddets socialfaglige ledelse vil indgå i den samlede vurdering af, om de frie kostskoler har den fornødne kvalitet til at være godkendt som anbringelsessted for børn og unge, jf. nærmere i lov nr. 1544 af 12. december 2023.

Driftsorienteret tilsyn samt reaktionsmuligheder

Socialtilsynet fører driftsorienteret tilsyn med tilbuddene for at sikre, at de fortsat har den fornødne kvalitet og opfylder betingelserne for godkendelse. Det indebærer, at socialtilsynet skal føre kontrol med forholdene i tilbuddet og indgå i en dialog med tilbuddet. Dialogen skal bidrage til at fastholde og udvikle kvaliteten i det enkelte tilbud.

Socialtilsynet skal som led i det driftsorienterede tilsyn besøge alle omfattede tilbud mindst én gang om året. Behovet for antallet af tilsynsbesøg i det enkelte tilbud, herunder både anmeldte og uanmeldte besøg, fastlægges på baggrund af en konkret risikovurdering.

Hvis konkrete forhold i et tilbud skaber bekymring for tilbuddets kvalitet, eller hvis socialtilsynet ud fra en samlet vurdering af tilbuddet finder, at tilbuddet ikke længere har den fornødne kvalitet, træffer socialtilsynet afgørelse om skærpet tilsyn.

Socialtilsynet kan desuden, når det er nødvendigt for at sikre, at tilbuddet fortsat opfylder betingelserne for godkendelse, træffe afgørelse om at udstede påbud, hvis overholdelse kan gøres til en betingelse for fortsat godkendelse.

Endelig træffer socialtilsynet afgørelse om ophør af godkendelse af et tilbud, hvis tilbuddet ikke længere opfylder betingelserne for godkendelse, og socialtilsynet skal – medmindre særlige forhold gør straksophør påkrævet – fastsætte en rimelig frist for ophøret.

Orienteringspligt og samarbejde med andre myndigheder

Socialtilsynets driftsorienterede tilsyn er rettet mod tilbuddets samlede kvalitet og føres ikke i forhold til den enkelte borger i tilbuddet. Hvis socialtilsynet bliver opmærksomme på bekymrende forhold i et tilbud, skal socialtilsynet underrette de kommuner, som har ansvar for de enkelte borgeres ophold i tilbuddet (handlekommunerne), når disse borgere kan blive berørt. Endvidere kan socialtilsynet orientere en kommune, hvis socialtilsynet bliver opmærksomme på uhensigtsmæssige forhold i forhold til den enkelte borger, der relaterer sig til den enkelte kommunes ansvar efter serviceloven eller barnets lov.

Hvis socialtilsynet får oplysninger om bekymrende forhold i et tilbud, som er nødvendige og relevante af hensyn til udførelse af en opgave, som henhører under en anden offentlig myndighed, skal socialtilsynet uden unødigt ophold videregive oplysningerne til denne anden myndighed, herunder oplysninger om, hvorvidt socialtilsynet har taget tilsynsmæssige skridt. Det kunne fx være til Arbejdstilsynet, STUK eller Styrelsen for Patientsikkerhed.

Socialtilsynene har herudover en lovbestemt pligt til i relevant omfang at samarbejde med andre myndigheder og tilsyn med henblik på koordinering af tilsynet med tilbuddene, jf. socialtilsynslovens § 21 a.

Socialtilsyn Syd og STUK har endvidere, som nævnt ovenfor, i august 2023 indgået en samarbejdsaftale om skoler godkendt som anbringelsessted, hvor samarbejde og gensidig orientering er nærmere beskrevet.

Kommunernes personrettede tilsyn

Den anbringende kommune skal efter § 156 i barnets lov føre løbende tilsyn med barnets eller den unges forhold, når barnet eller den unge er anbragt uden for hjemmet. Det personrettede tilsyn skal omfatte mindst to årlige besøg på anbringelsesstedet og gælder, uanset hvilken type anbringelsessted barnet eller den unge er anbragt på.

Det personrettede tilsyn indebærer, at kommunen skal følge op på, om den hjælp, der er iværksat, fortsat opfylder behovet hos barnet eller den unge, om anbringelsesstedet behandler det anbragte barn eller den unge hensigtsmæssigt i forhold til barnets eller den unges behov, og at barnet eller den unge trives og udvikler sig positivt. Det personrettede tilsyn skal som udgangspunkt bestå i en samtale med barnet eller den unge, der så vidt muligt gennemføres uden tilstedeværelse af personer fra anbringelsesstedet.

Den kommunalbestyrelse, der fører det personrettede tilsyn, har pligt til at underrette socialtilsynet, hvis kommunen får oplysninger om bekymrende forhold i tilbuddet.

Kolofon

Styrket kostskoletilbud for anbragte elever og børn og unge i udsatte positioner

Af rapportering fra arbejdsgruppe

Redaktion:

Børne- og Undervisningsministeriet

Grafisk tilrettelæggelse og layout:

Børne- og Undervisningsministeriet

ISBN:

87-603-3381-2

Publikationen kan ikke bestilles, men den kan hentes på Børne- og Undervisningsministeriets hjemmeside, www.uvm.dk

Udgivet af:

Børne- og Undervisningsministeriet, 2024

